

تعیین گذر کرتاسه-پالئوژن در زون ایزه

*آذین آهی فر، دانشجوی دکتری چینه‌شناسی و فسیل‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی (a_ahifar@sbu.ac.ir)
انوژیروان کنی، عضو هیئت علمی گروه زمین‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی
حسن امیری بختیار، شرکت نفت مناطق نفت‌خیز جنوب

چکیده

به دلیل اهمیت تعیین گذر کرتاسه-پالئوژن در حوضه زاگرس، بخش بالایی سازند گورپی در برش چهارده از زون ایزه بر مبنای نانوفسیل‌های آهکی مورد مطالعه قرار گرفت که حاصل آن تشخیص ۶۲ گونه متعلق به ۳۲ جنس از نانوفسیل‌های آهکی می‌باشد. گونه‌های نانوفسیلی معرفی شده، حضور زون CC26 سیسینگ (Sissingh 1977) متعلق به ماستریشتین پسین و زون‌های NP1 تا NP4 مارتینی (Martini 1971) متعلق به دانین میانی را در محدوده مورد بررسی مشخص می‌نماید. بررسی گذر کرتاسه-پالئوژن در رسوبات مذکور، موقعیت مرز را در فاصله ۸۲ متری از رأس سازند گورپی (قاعده سازند پابده) نشان می‌دهد. مقایسه بخش بالایی سازند گورپی در برش چهارده با سایر برش‌های مطالعه شده در حوضه زاگرس نشان می‌دهد برهه سنی سازند گورپی از شمال غرب (برش نمونه) به جنوب شرق (برش شاه‌نشین) افزایش داشته و از NP1 در برش نمونه تا NP9 در برش شاه‌نشین تغییر کرده است و این بدان معناست که رسوبگذاری دریای کرتاسه-پالئوژن در شمال غرب (برش نمونه) زودتر از جنوب شرق (برش شاه‌نشین) خاتمه یافته است.

واژه‌های کلیدی: نانوفسیل‌های آهکی، گذر کرتاسه-پالئوژن، سازند گورپی، برش چهارده.

مقدمه

حل مشکل انقراض جمعی گذر کرتاسه-پالئوژن (K-Pg) نیاز به دستاوردهای چندجانبه (multidisciplinary) و همکاری بین زمین‌شناسان، دیرین‌شناسان، ژئوشیمیست‌ها و کانی‌شناسان دارد. حادثه زیستی اصلی در مرز یا نزدیک آن، مدتهاست توسط دیرین‌شناسان، هم در خشکی و هم در اقیانوس، شناخته شده است (Phillips, 1860). مهمترین پیشرفت در بررسی علل احتمالی حادثه، در آنالیزهای ژئوشیمیایی در لایه رسی و کشف آنومالی مثبت ایریدیوم (Ir) نشان داده شده است (Alvarez et al., 1980). پیشنهاد برخورد یک شخانه به عنوان علت اصلی حادثه انقراض جمعی کرتاسه-پالئوژن تحقیقات بسیاری را در تمام گرایش‌های علوم زمین به راه انداخت. پس از پیروان بسیار مکتب شک‌گرایی (Skepticism) در اوایل دهه ۸۰، با کشف گودالی چیکزولوب (Chicxulub) با قطر بیش از ۲۰۰ کیلومتر در Yucatan (مکزیک) بیشتر جامعه علمی متقاعد شدند که یک شیء فرازمینی بزرگ دقیقاً در زمان گذر کرتاسه-پالئوژن به زمین برخورد کرده است (Ryder, 1996; Kiessling and Claeys, 2002). با وجود داده‌های بسیاری که درباره گذر کرتاسه-پالئوژن گردآوری شده، بحث بر روی نقش برخورد شخانه چیکزولوب در سناریوی انقراض جمعی متناقض است؛ از رد کامل برخورد به عنوان محرک (trigger) اصلی انقراض (Glasby and Kunzendorf, 1996)، تا تفسیر چیکزولوب به عنوان تنها عامل تغییرات جانوری انتهای کرتاسه (به عنوان مثال Smit, 1990; Sheehan et al., 2000). نتایج بررسی مستندات منتشر شده نشان می‌دهد علاوه بر نقص